

## PLATONİK AŞK'IN DİYALEKTİĞİ

Mustafa İLBOĞA\*

### ÖZET

Bu makalenin amacı, Platon'un Aşk Teorisi'ni ve onun insan yaşamında öngördüğü diyalektik sürecini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma, ilk olarak "Aşk" kavramının Platon öncesi algılanışı konusuyla başlar ve daha sonra Platon felsefesi içerisinde nasıl yerini alışını inceler. Bu süreci belirttikten sonra, aşkın insan hayatında nasıl bir olgu olarak yer aldığını ve Platon'un idealleriyle olan ilgisini tartışır. Ayrıca, bu aşk teorisinin insan yaşamına ne tür etkileri olduğu ve ortaya çıkması öngörülen insanın düşünsel dönüşümlerini Platon'un bakış açısıyla nasıl değiştirdiği hususları ele alınmaktadır.

**Anahtar Sözcükler:** Platon, Eros, Aşk, Diyalektik

### ABSTRACT

#### The Dialectic of Platonic Love

The aim of this article is to reveal Plato's Theory of Love and its dialectical process for human life. Therefore, this article starts with exploring the perception of love before Plato and continues with how love perception takes place in the thought of Plato. After indicating this process, this article keeps arguing not only on how love should be in human life and what kind of relation it should have with the ideals of Plato, but also how this love theory effects on human life and how this theory may mentally change human being according to Plato.

**Key Words:** Plato, Eros, Love, Dialectic

### 1. Giriş

İnsanoğlunun var olduğu günden bu yana sevgiye ve aşka şiirler yazıldı, sevgiyle yaşam öyküleri oluşturuldu, sevgi konulu filmler çekildi, kitaplar yazıldı. Hayatta hissettiğimiz en güzel duygunun sevgi olduğu söylendi, bu kavram üzerine siyasi düşünceler inşa edildi, dinler bu kavramı kullandı, insanlar bu duyguyla hayatta kaldı ve bu duyguyla öldü. Sevgisiz bir dünyanın

---

\* Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Felsefesi A.B.D.

hayal edilemeyeceği söylendi, her şeyin başı sevgidir dendi ve sevgi evrenin temeline kondu.

İnsanın olduğu her yerde mutlaka sevgi var olmuştur ve bazen bu sevgi platonik bir sevgi olabilmıştır. Biz bu çalışmamızda, popüler kullanımıyla, karşılığı olmayan tek yanlı bir sevgi olarak ‘platonik aşk’ kavramı yerine, ‘platonik aşk’ın ismine kaynaklık eden ve bütün düşünce tarihinde etkin bir filozof olan Platon (M.Ö. 428?–347?) temelli aşk anlayışına vurgu yapacağız. Bu nedenle, bahsettiğimiz iki tür platonik aşk’tan ikincisini, yani popüler anlamda ‘platonik aşk’ ifadesinin kavramsal arka planını oluşturan Platon’un aşk veya Eros anlayışını ve onun insan yaşamındaki diyalektiğini Platon’un bakış açısıyla ve onun bu konuyu en yoğun olarak işlediği Symposion<sup>1</sup> diyalogunu temel alarak, fakat diğer diyaloglarını da göz ardı etmeyerek ortaya koymaya çalışacağız. Burada sözünü edeceğimiz aşkın platonik olması, onun Platon’un anlamlandırdığı biçime işaret etmesindendir. Burada Platonik Aşk’la kastedilen, popüler anlamıyla karşılıksız ve tek yanlı bir duygusal durum olmayacağı gibi psiko-nevrozik bir davranış bozukluğu da olmayacaktır.

## 2. Platon Öncesi Aşk/Eros Kavramına Bakış

Felsefe tarihine bakıldığında, tüm doğa filozoflarında evren, bir başlangıç ilkesine dayandırılarak anlamlandırılmaya çalışılmış ve bu yorumlayış biçimi tüm pre-sokratik filozoflarda geleneksel bir hale gelmiştir. Bu anlayışlarda evren bir düzensizlik (kaos) durumundan düzene geçiş yapmış, bu geçişle birlikte evren düzen içinde bir oluş ve bozuluşun içine sürüklenmiş, bu oluş-bozuluş ve değişim ise beraberinde mevcut düzenin ezellilikten yoksun olduğu anlayışını oluşturmuştur. Ulaşılan düzen durumunun devamlılığının sağlanması, olası bir düzensizlik durumundan düzen durumuna geri dönüşler de bir takım ilkelere dayandırılmayı beraberinde getirmiştir. Kaostan düzene kavuşan dünya ve onu bu hale getiren ilkeler, değişimleriyle birlikte mevcut düzenin de değişiminde ilk kaos hareketlerine düzen durumuna doğru yön veren ilk ilkeler haline gelmiştir. Parmenides’te Aşk, Empedokles’te Sevgi ve Dostluk olarak adlandırılan ve bir takım maddi ilkeleri birleştiren bu bağlar, tüm İyonya kozmogonilerinde ve hemen hemen aynı mantıksal doğrultuda işlevsel olmuştur.

Örneğin evreni tek bir arche’ye dayandırarak açıklama geleneği Empedokles ile birlikte değişime uğramış ve evreni oluşturan ana maddelerin sayısı dörde çıkmıştı. Evrendeki oluş ve yok oluş da bu dört unsurun birleşmesi ve ayrılmasıyla gerçekleşiyordu. Her biri diğerinden farklı olan bu evrendeki maddelerin farklılığına dört unsurla nasıl açıklık getirilebileceği sorunsalına Empedokles, ana maddenin farklı karışım miktarlarıyla çözüm getirmeye çalışırken, onları birleştiren ve ayıran, ya da ana maddeye farklılaşma imkânını

<sup>1</sup> Platon’un Aşk’a övgüyü konu alan Şölen isimli diyalogu.

sunan ilkeleri de Sevgi ve Nefret olarak kabul etmiştir.<sup>2</sup> Empedokles'te doğa, içinde karşıtları barındırmasına rağmen yine de içten bir sevgiyle sarılmış bir düzendi ve bunların birarada olma imkanı, temelinde Sevgi'yi barındırmaktaydı.<sup>3</sup>

Mitsel anlatımların yaygın bir biçimde düşünce sistemlerinde kullanıldığı ve rasyonel düşüncenin günümüzdeki şekliyle henüz olgunlaşmadığı ilk çağ düşünürlerinde ve onların Aşk, Sevgi, Dostluk ve Eros kavramlarının içeriklerinin belirlenmesinde tam bir netliğin olduğu söylenemez. Aşk ve sevgi kavramlarının her kullanımında mitoloji ve gerçek içiçe olmuştur. Bu belirlenimde öne çıkan nokta, mitik anlatımlarla karışık bir anlatımla, Aşk'ın, Sevgi'nin, Dostluk'un ve Eros'un tam karşılığının net olmayışıdır.<sup>4</sup> Antik Yunan'da eros'un yeri ve işlevindeki bu tarz belirlenimi, onun bir kozmogoninin mi, yoksa bir teogoninin mi ilkesi olduğu konusunda bir netlik sunmamasına rağmen, bize evrenin ve dünyanın oluşumuyla ilgili verdiği intibalardan dolayı göz ardı edilemeyecek bir açıklama biçimi olarak görünmektedir.<sup>5</sup>

### 3. Platon'un Aşk/Eros Algısı

Bir ilk çağ düşünürü olan Platon, Eros kavramını içinde yaşadığı dönemin düşünce kalıpları içerisinde kullanmıştır. Bu bağlamda onun Eros'u açıklama biçimi, diğer filozoflar gibi mitolojik anlatımlardan tam olarak ayrışamamıştır.

Türkçeye 'sevgi' ya da 'aşk' olarak çevrilebilecek Eros kavramı, tarihsel süreç boyunca 'diğeri'ni her zaman gerektirmiştir. Seven, sevileni, yani karşısında arzu nesnesini ve ona ulaşma tutkusunu her zaman bünyesinde taşımıştır. Fakat Platon düşüncesi bağlamında Eros'un kavramsal içeriğinin belirleniminde cinsel çağrışımlardan ziyade romantik içerik tercih edilmiştir. Bu açıdan Grekçe'de 'Philo' kavramı 'Eros' kavramına, taşıdığı anlam bakımından, daha yakın görünmektedir.<sup>6</sup>

<sup>2</sup> John Burnet, *Greek Philosophy – Part I: Thales To Plato*, Macmillan And Co., Limited St. Martin's Street, London 1928, s. 72.

<sup>3</sup> John Burnet, *a.g.e.*, s. 73 – 75.

<sup>4</sup> Walter Kranz, *Antik Felsefe*, Çev. Suad Y. Baydur, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1994, s. 97.

<sup>5</sup> Ahmet Arslan, *İlkçağ Felsefe Tarihi Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006, s. 78-79.

<sup>6</sup> Paul W. Ludwig, *Eros And Polis – Desire And Community In Greek Political Theory*, Cambridge University Press, New York 2002, s. 8.

Platon'un Eros kavramına yüklediği anlamın belirleniminin net olmayışı sebebiyle Eros, Platon'a göre aynı zamanda hem aşk'tır hem tanrısaldır ve bir o kadar da insani olandır.<sup>7</sup>

Platon'da aşk bazen büyük bir Tanrı olarak görülür. Onun tanrısal niteliği ve aşk oluşu insanlar tarafından her zaman övgüye layık görülmüş ve hayranlık uyandırmıştır. Ona duyulan bu yüce duyguların etkisiyle bir Tanrı olarak görülen Eros, dönemin düşünürü olan Platon'a göre, hiçbir zaman layık olduğu biçimiyle insanlar tarafından övülmemiş ve her zaman ihmal edilmiştir. Oysa asıl olanın ve en güzel övgüleri hak edenin 'Tanrı olan' Eros olması gerektiğini söyleyen Platon'un bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere o bir Tanrı'dır ve tanrısaldır. Fakat bütün bunların yanında Eros, yalnızca Tanrı ve tanrısal olarak değil, aynı zamanda insani yönü olan bir tür duygu olarak da kabul görmüştür.<sup>8</sup>

### 3.1. Eros'un Platon Düşüncesindeki Yerini Alışı

Platon'a ait olan diyaloglardaki ifadelerden ve sistemindeki unsurlardan bir tanesi de "Eros/Aşk"tır. Eros, Platon'un ifadelerine bakıldığında hem bir Tanrı hem de 'Aşk'ın eş anlamlısı bir kullanım olarak ön plana çıkmaktadır. Sahip olduğu bu niteliğiyle Eros, Tanrı ile insan arasında olan ve bu ara durumu nedeniyle bir Tanrı olarak net bir biçimde ifade edilemeyeceği gibi, bir insan olarak da dile getirilemeyen fakat dünyanın kaosla düzen arasındaki yapısında yer alan yaratıcılardan birisi olarak kabul edilen bir şey, bir ara varlık veya niteliktir.<sup>9</sup>

Konunun gizemli oluşu nedeniyle Platon'da Eros ister istemez mitolojik bir karaktere büründürülür. Platon 'aşk'ı, bu gizeminden ve büyüünden dolayı birazcık mitolojiye yaklaştırmış ve onu kendi sistemiyle uyumlu bir şekilde ilişkilendirmiştir. Bu sebeple, bir yönüyle aşk doğal gizemi ve dokunulmazlığıyla mitolojik bir karakterle karşımıza çıkarken, diğer yönüyle felsefi sistemi içerisinde Platon İdealizmi içerisinde yerine oturtulacaktır.

Platon'un mitolojik karakterli bir 'aşk'tan, sistemi içerisinde yerini bulmuş ve oturtulmuş bir 'aşk'a geçişi oldukça net bir biçimde görülebilmektedir. O ilk olarak şöyle bir yargıyla başlar: "Her aşk güzel ve övgüye layık değildir, ancak İyi'yi sevmeye götüren aşk, güzel ve övgüye layıktır."<sup>10</sup>

<sup>7</sup> Platon, *Symposion (Şölen)*, Çev. Cenap Karakaya, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2000, s. 20. (Bundan sonra bu esere "*Symposion*" şeklinde atıfta bulunulacak ve uluslararası tasnif esas alınacaktır.)

<sup>8</sup> Platon, *Symposion*, 177d, 178a vd.

<sup>9</sup> Ahmet Cevizci, "Eros", *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2000, s. 335.

<sup>10</sup> Platon, *Symposion*, 181a.

Ancak aşk duygusu, içinde barındırdığı mahremiyetle ve toplumun değer yargıları ile olan sorunları nedeniyle her zaman yadırganan bir tarafa sahip olabilmıştır. Onun söz konusu aşağılanan duygusu, sahip olduğu yüce duygulardan değil, bedensel tutkularla olan bağından kaynaklanmaktadır. Böyle bir tespit Platon için kabul edilebilir görünmektedir. O, aşkı, bu niteliklerini göz önüne alarak ikiye ayırır: “Sıradan insanların aşkı” ve “sıradan olmayan insanların aşkı...” Aşkın bulunduğu yer itibarıyla sıradan insanların ve sıradan olmayan insanların aşkı olarak sınıflandırılması sevginin ruhuna yönelik bir ayırım gözetilerek yapılmış bir tasnif değil, daha çok bedene yönelik bir sınıflandırmadır. Sıradan insanların hissettiği aşk, yüce aşk duygusuna yakın olmakla birlikte, amaçları açısından ideal olana yönelik bir çabaya neden olmaz. Bu insanların tek amacı bedensel tutkuları doğrultusunda emellerine ulaşmaktır. Dolayısıyla onların ruhsal nitelikli yüce duygulardan oldukça uzak hislere sahip oldukları sonucuna varılabilir. Bu açıdan onların sahip oldukları aşk duygusunu hangi aşamalardan geçerek elde ettiklerinin hiç bir önemi yoktur. Sıradan insanlar için böylesi bir duyguya giden yolun niteliğinin bir önemi yoktur. Onlar için önemli olan şey nihai isteklerini elde edip etmedikleridir.<sup>11</sup>

Sıradan insanların sahip olabileceği bu türden aşağı duygular Platon için çok değerli görünmemektedir.<sup>12</sup> Gerçekte Platon için aşk övgüye layıktır ve “görgü kurallarına ve yasalara saygılı olduğu sürece” de kınanmayı hak edecek bir duygu değildir. Bu toplumsal kabulün döneminde yaygın oluşunu ifade etmek için Platon, Eleia, Lakadaimon ve Boiotialılar’ı örnek gösterir ve bu yerlerde âşıkların isteğine uymanın kabul edilebilir olduğunu, orada yaşayan gençlerin ve yaşlıların hiç birinin bunun utanılacak bir şey olduğunu söylemediklerini ifade eder.<sup>13</sup> Toplumsal yargılarla paralelliği içerisinde Platon’un bu konudaki tutumu açıktır: Açıkça sevmek, gizlice sevmekten iyidir. Bu tutum hem Platon açısından hem de döneminin toplumsal yargıları açısından benimsenen ve beğenilen bir kuraldı.<sup>14</sup> Toplumsal düzenle de barışık olan bu yargı, dönemin anlayışları çerçevesinde tüm toplum tarafından kabul görüyordu ve böylesi duyguların yasak olarak kabul edildiği yerler, barbarlığın ve tiranlığın hüküm sürdüğü ülkeler olarak kabul ediliyordu.<sup>15</sup>

### 3.2. Platon Sisteminde Aşk

Aşkın sahip olduğu tanrısal, gizemli ve bir o kadar da insani karakteri nedeniyle, bir yönüyle tanrısal ve bir yönüyle de insani olan bir duygu olarak kabul gördüğünü yukarıda ifade etmiştik. İçinde bulunduğu her duruma

<sup>11</sup> Platon, *Symposion*, 181a.

<sup>12</sup> Dirk T. D. Held, “Eros, Beauty, And The Divine In Plato”, *New England Classical Journal*, Sayı: 36.3 (August), Yıl: 2009, s. 160.

<sup>13</sup> Platon, *Symposion*, 182b. Ayrıca Bkz.: Paul W. Ludwig, *a.g.e.*, s. 7.

<sup>14</sup> Platon, *Symposion*, 182d.

<sup>15</sup> Platon, *Symposion*, 182c-d.

mitolojik bir açıklama getiren dönemin düşünce alışkanlıkları, aynı alışkanlığı Eros'un açıklama biçimine de uygulamıştır.

Eros'un tanrısal içeriğiyle insani içeriğinin ayrışma noktası, sözü edilen mitolojik açıklamalarda insana ve onun işlemiş olduğu suçlara dayandırılır. Bu açıklama biçimine göre, bizi bir zamanlar 'bir' olduğumuz diğer yarımızdan ayıran şey, işlemiş olduğumuz günahlarımız olmuştur.<sup>16</sup> İnsanın işlediği suçlar, onların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmalarına ve sonraki yaşamları boyunca birbirlerine hasret kalarak yaşamalarına yol açmıştır. Böylece kadının ve erkeğin serüveni, işledikleri suçlar nedeniyle, tanrılar tarafından birbirlerinden ayrılmasıyla başlamış olur. Platon'da karakteristik bir dünya algısı olarak 'geçmiş yaşamın şu anki yaşamı etkilemesi',<sup>17</sup> durumunun mitsel bir üslupla 'aşk' için de söz konusu edildiği hemen göze çarpacaktır.<sup>18</sup>

Bu mitolojik anlatıma göre, bir zamanlar Androgynos denilen, hem erkek ve hem de dişi olan, eğik sırtlı ve bombeli böğürleri olan, dört eli ve dört ayaklı, yusuvarlak bir boyun üzerinde her birisi zıt yönlere bakan, birbirinin aynısı iki yüze sahip, tek kafalı; fakat dört kulaklı ve iki üreme organı olan insanlar vardı.<sup>19</sup> Bu varlık, istediği herhangi bir yere büyük bir hızla ulaşabiliyordu. Korkunç güçlere sahip olan bu insan türü, gün geldi tanrılara kafa tuttu ve onlara saldırdı. "...Tanrılarla savaşmak için göğe tırmanmaya kalkıştılar."<sup>20</sup> İnsanın bu saygısızlığı ve hırçnılığı tanrılar tanrısını çılgına çevirir ve buna bir çözüm bulması gerektiğini düşünür. "Uzun uzadıya düşündükten sonra Zeus söz alarak: Sanırım, dedi, hem varlıklarını sürdürmelerini, hem de bu serkeşlikten vazgeçmelerini sağlayacak bir çare buldum: Onları güçsüz kılmak... Hemen şimdi onların her birini ortadan ikiye böleceğim." Bu insan için çok büyük bir cezaydı. Artık insan sayıca fazlalaşmış, tanrılara daha çok şey vermiş fakat güçsüzleşmişti.<sup>21</sup>

Bu ikiye ayrışın bir hatırası olarak Tanrı göbek deliğini bırakmıştır.<sup>22</sup> Oysa bu ayrılıştan sonra insanın içinde bitmez tükenmez bir arzuyla yeniden 'bir' olma ve eski gücüne ulaşma isteği baki kalmıştır. O günden sonra insanın her yarı parçası kendinden kopan diğer yarı parçasını özlemiş, ona kavuşmak için hep diğer yarısını bulma çabası içinde olmuştur. Ayrılan parçalardan her birisi, o günden kendisine miras kalan aşk duygusuyla birlikte, bitmek tükenmek bilmeyen sonsuz bir arzuyla, hiç durmadan kendini tamamlayan diğer yanını

<sup>16</sup> Platon, *Symposion*, 193a.

<sup>17</sup> Hatırlama Teorisi.

<sup>18</sup> Ayrıca Bkz.: Michel Foucault, *The Use Of Pleasure – Volume 2 Of The History Of Sexuality*, Translated From The French By. Robert Hurley, Vintage Books, A Division Of Random House, Inc., New York 1990, s. 243.

<sup>19</sup> Platon, *Symposion*, 189e-190a.

<sup>20</sup> Platon, *Symposion*, 190c.

<sup>21</sup> Platon, *Symposion*, 190d.

<sup>22</sup> Platon, *Symposion*, 191a.

arar durur.<sup>23</sup> Gerçekte yanımızda bir yarımız olmadan hiçbir iş yapmak istemeyişimizin nedeni, benzerin benzeriyle sürekli beraber olma isteği ve diğer tüm aşka dayalı eylem ve arzularımızın kökeni aşkın bu uzak geçmişine dayanır.<sup>24</sup>

Birbirlerine benzeyen insanların yine kendilerine benzeyen insanlar tarafından bulunması, benzerin benzerine cazip gelmesi ilkesi Platon için çok da yeni bir düşünce değildi.<sup>25</sup> Pre-Sokratik filozofların bu yöndeki görüşlerine ek olarak Platon için orjinal kabul edebileceğimiz şey, onun aşk duygusuna ve aşkın süjesine olan yönelişinde hissedilen duyguya yüklediği anlam içeriğidir. O'na göre, doğası itibarıyla aşk, bir tür tanrısal uyumdur. Eğer bir aşk böyle bir tanrısal uyumdan yoksunsa artık zarar verici bir karaktere bürünmüş demektir.<sup>26</sup> Bu öylesine bir duygudur ki asla karşı konulmaya gelmez. Platon'a göre zaten böyle bir tavır alış, bazı tanrıların da hoşuna gitmeyen bir durum olacaktır.<sup>27</sup>

Yüce bir erdem olarak aşk, toplum içerisinde insanları kötü ve çirkin davranışlardan uzak tutar. Bu tutku halkasındaki aşkın en büyük korkusu sevgilisi tarafından kötü bir biçimde görülme ihtimalidir. Belki de Aşk'a duyulan saygı ile sevgiliye duyulan aşk ve sevgi nedeniyledir ki, kötü bir durumda sevgilinin gözleriyle bir an ve hazırlıksız olarak karşı karşıya kalmak ve hemen arkasından gelen kaybetme korkusu bize utanma duygusuyla karışık olan bu duyguyu hissettirir.<sup>28</sup> Burada Platon için asıl önemli olan nokta arzu objesini elde etmek değil, onu arzulamış olmanın yoğun duygusunu yaşayabilmektir.

Böylesine yoğun bir duyguyu yaşamanın olanağı, doğal olarak bir objeye ve onun yokluğuna ihtiyaç duyar. Obje ve ona sahip olmayışın insana verdiği ara duygular ve kaybetme korkusu aşk'tandır.<sup>29</sup> Platon bu aşk duygusunu şöyle anlatır: “Bu duygu çirkin bir davranışa bağlı utanma duygusu ile güzel davranışta rekabet duygusudur.”<sup>30</sup> Platon insanların güzel işler yapmasını da bu duyguya bağlar. Aşk Platon için bir istektir.<sup>31</sup> Bizlere yazdığı Devlet kitabıyla ideal bir devlet şekli öneren Platon için, belki İdeal Devlet'ine alternatif bile olamayacak en ideal devlet, bütün bireylerinin gerçek anlamda âşıklardan oluştuğu bir devlettir ki, böyle bir devlette her bir âşık, âşık olduğunun karşısında kötü duruma düşmemek, belki de ona ve aşka layık olmak için her

<sup>23</sup> Platon, *Symposion*, 191d.

<sup>24</sup> Platon, *Symposion*, 191d, 195b.

<sup>25</sup> Bu ilke için Bkz.: Ahmet Arslan, *a.g.e.*, s. 274.

<sup>26</sup> Platon, *Symposion*, 187a-e, 188b.

<sup>27</sup> Platon, *Symposion*, 193b.

<sup>28</sup> Platon, *Symposion*, 178d-e.

<sup>29</sup> Platon, *Symposion*, 200e.

<sup>30</sup> Platon, *Symposion*, 178a vd.

<sup>31</sup> Platon, *Phaidros*, Çev. Hamdi Akverdi, Maarif Matbaası, İstanbul 1943, s. 26. (Bundan sonra bu esere “*Phaidros*” şeklinde atıfta bulunulacak ve uluslar arası tasnif esas alınacaktır.)

zaman çirkinliklerden uzak durarak şan ve şeref yolunda ilerleyecektir. Âşıklardan oluşan bir devlet, örneğin; savaş durumundayken hiçbir zaman mağlubiyet yaşamayacaktır. Çünkü hiçbir âşık, sevgilisinin gözü önünde, hiçbir zaman savaşmaktan çekinmeyecektir, bu onun hayatına mâl olsa bile.<sup>32</sup> Platon bu ideal toplumu için daha uç örnekler de verir ve Pelias'ın kızı Alkestis için “yalnız o razı oldu kocasının yerine ölmeye; oysa kocasının anası, babası vardı” der.<sup>33</sup> Bu nitelikleriyle aşk iyi ve güzel işler yapmak isteyenler için, ellerinde bulundurdıkları çok büyük bir güçtür.<sup>34</sup>

Bununla birlikte Aşk, bu yoğun sevginin neden olduğu ve bencilce görülebilecek bir takım davranışlara da neden olabilmektedir. Sözü edilen bencilliğin nedeni ise aşkın nesnesine yönelik davranışlarımızın teşekkülünde, onu bencilce bir niteliğe büründürebilecek olan veya onu aşk olarak vasıflandırılabilen yüce bir duyguya sevk edecek şey, insan davranışlarına yön veren içimizdeki “güden” ve “idare eden” iki tür ilkedan hangisinin yolundan gittiğimizle ilgili bir durumdur.<sup>35</sup>

Bir sevgiliye âşık olan kişi, sevdiği için vazgeçilmez görünen, yücelttiği ve bağlı olduğu tüm bağlarından (hatta onun bu bağı akrabalık ve dostluk bağı bile olabilir ki seven onun akrabaları ve sevdikleriyle olan ilişkisinin kendi ilişkisini zedeleyeceğini ve kesintiye uğratabileceğini bile düşünür) mahrum kalmasını yürekten ister. Aşğın sevgilisine tüm bu duyguları yaşatması, onun var olan dostluk ve arkadaşlık bağlarından kopmasını istemesi biraz bencilce görülüp eleştirilebilir. Bu eleştiri yalnızca Phaidros diyalogu incelendiğinde doğruluk payına sahip gibi görünebilir. Zira Phaidros diyalogunda aşğın sevgilisi için istediği ve sevgilisine acı verecek olan bu isteklerindeki temel amaç “bir bencil zevke varabilmek fırsatını mümkün olduğu kadar uzun zaman elde bulundurmaktır”.<sup>36</sup> Bu durum, acıdan beklenen zevk ile eşdeğer bir tutku halidir. Hapsedilmiş haldeki Sokrates'in ayağına takılan zincirlerin başlangıçta ona acıyı ve hemen arkasından acıyla birlikte gelen zevki bir arada hissettirmesi gibi, acı ve zevk sanki burada da birlikte. Âşık da bu durumun farkındadır sanki: önce hissedilen bir acı ve hemen arkasından gelen haz. Adeta birlikte koşan siyah ve beyaz iki at gibi, bunlar sürekli birlikte zannediliverir.<sup>37</sup> Acının hemen arkasından gelen zevk hali, böyle bir duyguyu hissetmede biraz bencilce bir davranış olarak yorumlanabilmektedir. Acının insana sonradan vereceği zevk hali, acıyı katlanılabilir bir hale getirmektedir. Burada bencilce algılanan durum, güzelin elde edilmesi ve hemen sonrasında elde edilecek hazza acı çeken sevgilinin feda edilmesidir.

---

<sup>32</sup> Platon, *Symposion*, 179a.

<sup>33</sup> Platon, *Symposion*, 179b.

<sup>34</sup> Platon, *Symposion*, 188d.

<sup>35</sup> Platon, *Phaidros*, 237d.

<sup>36</sup> Platon, *Phaidros*, 240a.

<sup>37</sup> Platon, *Phaidros*, 246a vd.

Aşkın doğasında güzeli sevme vardır. Hiçbir insan çirkin olana kolay kolay âşık olamaz. Çok iddialı bir cümle olabilir bu, ancak aşk doğası gereği güzel olan objesine yönelmek durumundadır. Kaçınılmaz görünen yönelme durumu sebebiyle Platon aşkı, “güzel şeylerin sevgisi”<sup>38</sup> olarak tanımlar. Bu noktadan Platon’un düşünce evreninde yerini almış aşk anlayışına geçiş ancak O’nun şu sorusuyla mümkündür: “Güzel şeyleri seven, neyi sever”<sup>39</sup> aslında?

Aşk’ın bir objeye yönelik olduğunu ve böylesine bir duygunun yaşanabilmesi için bu objenin eksikliğinin bir gereklilik olduğunu daha önce ifade etmiştik. Güzeli seven insanın, gerçekte neyi sevdiğiyle ilgili olan Platon’un sorusu da, böyle bir yoksunluğun özlemi ve ona yönelik arzusuyla doğrudan ilişkilidir. Zira Platon, Aşk’ı bir istek olarak tanımlar.<sup>40</sup> Bu istek özlemle karışık haldeki bir istektir ve kendinde ya da kendisinin yanında bulunmayan, eksikliği duyulan nesneye dönük bir duygusal durumdur. Gelinek noktada Platon’un bu tavrı, onun *Lysis* diyalogunda şu cümlelerle ifade edilir: “İnsan kendisinde bulunduğu inandığı bir şeyi ne diye özlesin ki?” “Arzu eden kendinde eksik olan bir şeyi arzu eder...”<sup>41</sup>

Burada karşımıza Aşk’ın kendisi ve onun objesi konusu çıkmaktadır. Aşk, bir “şey”e yöneliktir ve asıl olan onun elde edilmemiş olmasıdır. Uzun boylu birinin uzun boylu olmayı isteyemeyeceği gibi; çünkü zaten uzun boyludur. Sağlıklı bir insanın sağlıklı hale gelmeyi istiyorum, zengin birinin zengin olmayı istiyorum, demesinin anlamsız olması gibi aşk da sahip olduğunu değil, sahip olmadığını isteme durumudur. Bunun için insan sahip olmadığı ve eksikliğini bütün unsurlarıyla hissettiği şeyi, arzusunun ve aşkının objesini ister.<sup>42</sup>

Sevgiliye duyulan aşkın tek nedeni eksikliği duyulan yoksunluklarımız değildir elbette. Aşk, aynı zamanda ölümsüzlüğe olan arzusunun da adıdır. İnsanların neden böyle bir arzuya sahip olduğu sorununa ölümsüzlük arzusu gerekçesiyle açıklık getiren Platon, her zaman peşinden koşulan ölümsüzlük arzusu ve ölüm korkusunu, aşk duygusunun da temellerinde yatan bir itki olarak görülebileceğini dile getirir. Aşk, objesine yönelip ölümsüzlük arzusuyla yanıp tutuşurken tek istediği ebediyete ulaşma arzusudur. Bunun tek yolu da nesil üretmedir.<sup>43</sup> Böylece sevenlerin “Aşk”ı, yeni bedenler üzerinden ölümsüzleşmek arzusudur.

<sup>38</sup> Platon, *Symposion*, 204d.

<sup>39</sup> Platon, *Symposion*, 204d.

<sup>40</sup> Platon, *Phaidros*, 237d.

<sup>41</sup> Platon, *Lysis Yahut Dostluk*, Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2001, s. 39. (Bundan sonra bu esere “*Lysis*” şeklinde atıfta bulunulacak ve uluslararası tasnif esas alınacaktır.)

<sup>42</sup> Platon, *Symposion*, 200a-e.

<sup>43</sup> Platon, *Symposion*, 206a vd.

### 3.3 Aşkın İdeal Olanla İlişkilendirilmesi

Buraya kadar aşkı bir tür istek, eksikliği duyulan yoksunluklarımızı(objeleri, şeyleri, hedefleri vs.) elde etme isteği, ölümsüzlüğe duyulan özlemin bir sonucu olarak tanımlayan Platon için bütün bu ifadeler, Aşk'ın bazı tanımlarından ve nedenlerindendir. Bütün bunların ötesinde Platon için belki de en önemli olan nokta, onun ideal olanla ilişkisidir. Zira ona göre, güzel şeyleri sevmenin altında yatan en temel itici güç daha farklı olmalıdır. Düşünce tarihinin ilk sistematik düşünürü olan Platon için böyle bir bakış açısı biraz da kaçınılmazdır.

Platon'a göre Aşk'ın, sevende olan eksikliğin giderilmesi ve ölümsüzlüğe olan arzunun tatmininin dışında ideal bir takım amaçları da vardır.<sup>44</sup> Onun ontik bakış açısında olduğu şekliyle, içinde bulunduğumuz dünyada var olan sevgiler, babanın çocuğuna olan sevgisi gibi, 'sevginin kendisi'nin bu dünyadaki birer gölgesi, aldatıcı hayalleridir. Gerçek olan ise bu ilkenin, yani bizzat 'güzelin kendisi'dir.<sup>45</sup>

Güzel şeyleri sevmenin altında yatan asıl niyet ise "iyi olan"a her zaman için sahip olma duygusu ve arzusudur.<sup>46</sup> Bu sözlerle aşk bambaşka noktalara taşınır. Burada aşk artık karşı cinse duyulan sıradan bir duygu olmaktan çıkmış ve bizi İyi'ye ulaştıran bir güç, insanın mutluluğa ulaşma amacıyla eylemde bulunmasına imkân veren ya da onu bizzat eyleme yönlendiren istek ve duygu haline gelmiştir.

Aşk, mitsel bir üslupla söylemek gerekirse, bu sevk edişte bütün bireylere adil bir biçimde davranmış, herkese eşit mesafede yaklaşmıştır. Başka bir ifadeyle aşk, bütün insanlara aynı imkânları sunar ve bu sunuşta hiçbir ayırım gözetmez. Bu nedenle Platon, aşkın erdeminden de söz eder.<sup>47</sup> Ona göre Aşk hakkaniyetli ve adildir, herkese eşit mesafededir. Bir erdem olarak kabul ettiği cesaretle de aşka üstün gelecek başka bir şey yoktur. Fakat bütün bu övgüler, özünde, herhangi bir aşka değil, aşkların en büyüğü olan Tanrı'ya, yani bizzat İyiliğin kendisine yapılan övgülerdir.<sup>48</sup> Tanrı'yı İyi olarak niteleyen Platon, aşk ve onun yöneldiği obje olan Güzel söz konusu edildiğinde, edebi bir tarzda bu ikisini bir araya getirme yeteneğini şöyle bir cümleyle ortaya koymuştur: "İyi olan her şey güzeldir."<sup>49</sup> Bu nedenledir ki Platon, âşık olan insanları aynı zamanda Tanrı'ya yakın olan insanlar olarak kabul eder.<sup>50</sup>

<sup>44</sup> Daniel Boyarin, "What Do We Talk About When We Talk About Platonic Love?", *Toward A Theology Of Eros – Transfiguring Passion At The Limits Of Discipline*, Ed. Virginia Burrus And Catherine Keller, Fordham University Press, New York 2006, s. 3.

<sup>45</sup> Platon, *Lysis* 219d.

<sup>46</sup> Platon, *Symposion*, 206a.

<sup>47</sup> Platon, *Symposion*, 196b.

<sup>48</sup> Platon, *Symposion*, 196c vd.

<sup>49</sup> Platon, *Timaios*, Çev. Erol Güney – Lütfi Ay, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2001, s. 103.

<sup>50</sup> Platon, *Symposion*, 180b.

Sahip olduğu erdemi nedeniyle Aşk, mutlu edici bir karaktere sahiptir. Güzeli sevmeye götüren her aşk güzeldir ve insanı mutlu eder. Aşk'ta mutluluk için Platon, 'hatırlama teorisi' ile de uyumlu bir tarzda bir öngöründe bulunur: "Eğer bizim türümüz aşkı amacına ulaştırır, her birimiz yalnız kendisinin olacak bir sevgiliye rastlayacak ve böylece tekrar ilk doğasına kavuşacak olursa mutlu olabilir."<sup>51</sup>

### 3.4. Bir Yaşam Diyalektiği Olarak Aşk

Platon için asıl önemli olan nokta ve aşkın pratiğe yansıyan yönü bundan sonrasıyla ilgili bir durumdur. Zira aşkın insanı erdemlere ve güzelliklere, İyi'ye ve İyiliğe götürmesi bundan sonraki aşamada gerçekleşir. Tek bir bedensel güzellikten ve onun estetik boyutundan yola çıkan insan, aslında görecektir ki bütün diğer bedenlerdeki güzellikler ile kendi aşk objesinin güzelliği ortak özlere sahiptir.<sup>52</sup> İnsan bunu bir kere anladıktan sonra ilkin bütün bedenlerdeki güzelliklere âşık olacak ve sonrasında ruh güzelliğinin peşinden koşmaya başlayacaktır. İkinci aşamaya geçmiş bir âşığın bedensel güzelliğe olan eski sevgisi kaybolacak ve ruhsal güzelliğin peşinde diyalektik bir ilerlemeye geçecektir. Bir insanın güzel olmamasına rağmen birisine âşık olması, onun ruh güzelliğinin de farkına varmasıyla başlar ki bu, bedensel olan güzelliğe âşık olmaktan daha yücedir.<sup>53</sup> Artık bu duygularla birlikte insan, beden güzelliğinin gerçekte önemsenmemesi gereken bir nitelik olduğunu anlayacak ve bunu bir yaşam ilkesi haline getirecektir. Onun sözü edilen 'diyalektik ruhsal yükseliş'i sadece bedenlere değil, kendisine ve yasalara da yönelerek sevende daha güzel öz niteliklerin ortaya çıkmasını sağlayacak, böylece bir güzellik başka güzelliklere yol verecektir. Aşkın diyalektik süreci, sadece bireyin yaşamına yansımakla kalmayacaktır. Aynı zamanda âşığın sözlerine de yansıyan bu duygu hali, yoğunluğu nedeniyle insanın ağzından güzel sözlerin çıkmasına ve onun bu niteliklerle güzelin bilimine yönelmesine neden olacaktır.<sup>54</sup>

Bireyin yaşadığı diyalektik süreçler, bütün güzel şeyleri ardı ardına gelişleri ve doğru bir şekilde sırasıyla tecrübe etmiş olması, onu en üst noktalardan bir noktaya, güzelin kendisine taşıyacaktır. Bu zihinsel ve duygusal gelişim sürecinin en güzel aşaması da burasıdır. Gözleri kamaştırır derecedeki bu güzellik "ezeli ve ebedi bir güzelliştir, ne doğar, ne ölür, ne artar ne eksilir, ve ne de bir yanıla güzel bir yanıla çirkin, ne bu an güzel şu an çirkin, ne burada güzel şurada çirkin, ne de bazı kimseler için güzel, bazıları için çirkindir." Yeryüzündeki bütün güzelliklerin sebebidir ve her bir güzel şeyin güzel olmasının en yüce nedenidir. O bizzat güzelin 'kendisi'dir.<sup>55</sup> Aşkın doğru

<sup>51</sup> Platon, *Symposion*, 193c.

<sup>52</sup> David R. Lloyd, "Symmetry And Beauty In Plato", *Symmetry*, Yıl: 2010, Sayı: 2, s. 464.

<sup>53</sup> Platon, *Symposion*, 210a vd.

<sup>54</sup> Platon, *Symposion*, 210d.

<sup>55</sup> Platon, *Symposion*, 211a.

yolu, bizi böyle bir nihai aşamaya götüren saygın ve ulu bir yoldur. Bu yol erdemli bir yoldur ve bizi güzelliğin bizzat kendisini bilmeye götürür.<sup>56</sup> Nihai aşamada zevkine varılan aşk, zevkine doyum olmayan aşk karakterine bürünür. Bu noktaya gelindiğinde hissedilen haz, önceki aşamalara göre daha fazladır. Bütün bu aşamalardan sonra insanın, yaşanan diyalektik aşamalar ve hissedilen yoğun duyguların etkisiyle, sıradanlaşan duygu dünyası, sıra dışı bir karaktere bürünerek mutluluğa biraz daha yaklaşır.<sup>57</sup>

Sevgilinin önünde ona kul-köle olmak eğer bireyi bilgiye, iyiye ve erdeme ulaştırıyorsa güzeldir ve tasvip edilebilir bir niteliktedir. Sevilenin sevene boyun eğmesinden, sevgisine razı olmasından bir güzelliğin çıkması ancak böyle bir ereksel sona göre değer kazanır.<sup>58</sup> Bunun dışında aşktan bir güzellik beklemek ideal olana yaraşır bir tavır değildir.<sup>59</sup> Nitekim Platon, Devlet isimli diyalogunda, görünüşlere ve seslere âşık olan insanların, bu bedensel tutkuları nedeniyle güzelin kendisinin doğasını göremediklerini söyleyerek<sup>60</sup>, ruhtan çok bedeni seven “avamdan âşıklar”ı kötü insanlar olarak nitelendirilir. Arzu objelerinin değişim karşısında zayıf oluşları, zaman karşısında sebatsız duruşları ve değişimleri gibi, bu insanların arzuları da arzu objeleriyle paralel biçimde sebatsızdır ve kalıcı değildir. Oysa gerçek aşk, sözü edilen sebatsızlıktan ve bekadan yoksun oluşun aksine “soylu bir dostluk” olmalıdır.<sup>61</sup>

Aşkın bu diyalektik sürecinde, alt seviyelerden üst bilgelik seviyelerine çıkıldıkça duyguların yerini akıl dolduracaktır. Fakat insanın bu dünyaya ait bir varlık olması, mevcut ve geçmiş bağlarıyla burada yaşıyor olması nedeniyle, onun üst bilgelik seviyelerine ulaşmada basamak olarak kullandığı tikel güzellik sahipleriyle olan bağı da kaçınılmaz olarak devam edecektir.

Zihinsel anlamda bir takım tecrübeler yaşayan ve diyalektik anlamda aşama kaydeden birey, zorunlu olarak doğal bir çevrede yaşadığı için, aynı zamanda diğer insanlarla da ilişkilerini sürdürmektedir. Belirli bir toplumun içinde yaşayan bu insan, tekrar eski sevdikleriyle, başka bir ifadeyle kendisine, yaşamış olduğu diyalektik süreçlerde ilk basamak olan tikel güzellerle yeniden karşılaşır. Ama artık yaşamış olduğu deneyimler nedeniyle tutumunda meydana gelen farklılıklar, bu insanlar tarafından pek hoş karşılanmayacaktır. Artık bu insanların gözünde diyalektik süreçleri yaşamış insan, yani âşık, pek sevimli değildir. Böyle bir yargıda bulunanlar açısından bu âşık bir müddet kendisini sevmiş, artık başka güzelliklere ve nihayet güzelin kendisine varmıştır. Diğer taraftan, zihinsel ve duygusal gelişim sürecini yaşayan âşık ise ilk tikel güzeli sevememektedir. Onun açısından artık “aşkın ve deliliğin yerini akıl ve bilgelik

<sup>56</sup> Platon, *Symposion*, 211c.

<sup>57</sup> Platon, *Symposion*, 212b.

<sup>58</sup> Platon, *Symposion*, 184c-d.

<sup>59</sup> Platon, *Symposion*, 184e.

<sup>60</sup> Platon, *Devlet*, Çev. Hüseyin Demirhan, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2002, s. 210, 216.

<sup>61</sup> Platon, *Symposion*, 184a-b.

almış, ...aklı başına gelmiş ve bilge olmuştur.”<sup>62</sup> Gelineen noktada, yaşadığı bütün tecrübelerin etkisiyle, geçmişe dönmek istemeyen ve ondan sürekli kaçan akli başında biri vardır.

#### 4. Sonuç ve Değerlendirme

“Aşk” kavramı, onun tüm düşünce tarihindeki izdüşümlerinde, başlangıcından itibaren net anlamlarla kullanılagelen bir kelime olmamakla birlikte, insanların kalplerini birbirlerine bağlayan gizemli bir güç, bir tür dostluk bağına neden olan ilke olarak kabul edilmesinin yanında kozmolojik kullanımlarında maddeyi birbirine bağlayan somut bağlar olarak da nitelenebilmiştir. Bu kavramsal arka planıyla Platon’a kadar ulaşan “Aşk” ya da “Eros”, hem insani olanı hem tanrısal olanı ifade eden belirsiz anlamda bir kavram olmuştur. Bu belirsizliklerle birlikte aşk, Platon’da insani olandan tanrısal olana ulaşmada bir tür araç/vasıta olarak işlev görür. O nedenle Platon tarafından aşkların en güzeli, insani karakterinden sıyrılıp tanrısal olana (İyi’ye) yönelmiş aşk olarak nitelenir. Başka bir deyişle Eros, İdealar dünyasına çıkan yolun adıdır.

İnsani olandan tanrısal olana geçişte ilk basamak “güzel”i sevmektir. Bu güzel başlangıçta tikel bir güzel iken sonrasında yüce bir karaktere bürünerek tikellerden bağımsız ideal bir Güzel’e dönüşür. Bu duyguya sevk eden itkiler ise eksikliği duyulan şey’ler ve ölümsüzlük arzusudur. Bu arzuların etkisiyle diyalektik sürece başlayan insan doğruca ideal olana yönelmiş olacaktır. Bu yöneliş, aynı zamanda mutluluğa atılan ilk adımla da eşdeğerdi. Fakat bu mutluluğun, içinde yaşanılan dünyayla özü gereği çok fazla ilgisi yoktur. İdeal olanla ilişkinin bir ürünü olarak ortaya çıkan mutluluk, maddesel olanla ilişkiden ortaya çıkan mutluluktan daha yüce kabul edilir. Aşkın diyalektik sürecini yaşamış bir insan, ulaştığı ideal seviyeden sonra dönüp tekrar bu dünyadaki ilişkilerine baktığında, muhtemelen mutsuzlukla karşılaşacak ve hemen kendi ruhunu oradan uzaklaştırmaya çalışacaktır. Çünkü o, gerçek anlamda “Güzel”i yeniden görmüş, bunu hatırlamış ve gerçek bilgiyi elde etmiştir. Artık ortada körü körüne ve amaçsızca karşı tarafa bağlanan budala bir âşık değil, bir bilge vardır.

Platon’un Aşk Teorisi’nde sevginin tanrısal olanla ilişkilendirilmesi nedeniyle bu teori, Ortaçağ Hristiyan Mistisizmi, İslam Tasavvufu gibi pek çok dini nitelikli düşüncelerde ve sözü edilen ana düşünsel hareketlerin alt mistik kollarında güçlü bir etkiye sahip olmuştur.<sup>63</sup> Başlangıçta kozmik bir güç olarak ortaya çıkan Sevgi ve Aşk kavramı, Platon’da bu karakterinden sıyrılıp insani ve tanrısal olan arasında bir yerde konumlandırılmıştır. Platon sonrasında ise tanrısal yönü ağır basan bir sevgi ve tanrısal aşka dönüşmüştür. Onun önerdiği

<sup>62</sup> Platon, *Phaidros*, 241a-c.

<sup>63</sup> Etienne Gilson, *Ortaçağ Felsefesinin Ruhu*, Çev. Şamil Öçal, Açılımkitap, İstanbul 2003, s. 315 vd.

İdeal Sevgi Toplumu nedeniyledir ki, ilk şekli Platon tarafından belirlenen sevgi ve aşk algısı, bu algının Tanrı ile ilişkilendirilmesi, Platon sonrası dönemde ortaya çıkan pek çok düşünsel hareketlerde toplumsal ve ahlaki alan ile ilişkilendirilmiş, böylece onlar düşüncelerine dinsel bir içerik yüklemişlerdir.

Günümüzde ise, milattan önceki bir tarihte dünyaya gelmiş ve yaşama veda etmiş bir düşünürün ve ondan kalan binlerce yıllık tarihi mirasın uğradığı değişimler Aşk'a ve Sevgi'ye yeni anlamlar yüklemiştir. Bunun yanında ilk kaynağı ile kıyaslandığında, geriye tahmin edilmesi zor, bağlantı kurulması oldukça güçleşmiş uzak anımsamalar kalmıştır. Buna rağmen bu günkü özensiz ve popüler kullanımıyla dahi "Platonik Aşk" kavramının Platon'un kastettiğiyle çok da uzak olmayan bir takım anlamları bünyesinde taşıdığı söylenebilir. Gerçekte aşka ve sevgiye dair tüm kullanımlar, Platonik bir bakış açısıyla, aynı öze işaret etmektedir.

Başlangıçta bu çalışma, Platonik Aşk'ın popüler kullanımı ve bu popüler kullanımın ismine kaynaklık etmiş olan Platon'un Aşk teorisi arasında gerçekte ne kadar bir anlam kaymasının olduğunu kendi içimde test etme amacına dönük olarak düşünüldü. Günlük yaşamda özentisiz bir biçimde kullandığımız platonik aşk kavramı, acaba Platon'un sisteminde, bu aşkı ifade eden ilk düşünürde nasıl yerini bulmuştu sorusu başlangıç sorumuzdu. Bunun yanında makalenin temel sorusu yalnızca bir durum tespitini ortaya koymaktı. Söz konusu temel soru çerçevesinde yapılmak istenen şey, platonik olarak birini sevmek ile Platon'un kastettiği Aşk ya da Eros arasındaki uyumları test etmek değil, Platon'un Aşk Teorisi ve onun bireyin yaşamındaki diyalektik sürecini ortaya koymak olmuştur.

Bu noktada karşımıza daha yüce bir duygu hali çıkmıştır. Bu yüce duygularla birlikte bedensel ve geçici güzellikler kaybolmuş, yerine ruhsal ve ebedi bir aşk kalmıştır. Ulaştığı seviye nedeniyle birey, kendini dünyadan kurtararak özgürlüğünü elde etmiş, böylece birey bu özgürleştirme eyleminin sonunda bir bedene bağlı olmakla birlikte o bedene bağımlı olmadan aşkı yaşamayı öğrenmiştir. Bu teoriye göre, sevgi ve aşkla dolu olan bireylerin, içinde bulunduğu toplumun bir üyesi olarak da her işini büyük bir aşkla yapmaları, böylelikle gerçek özgürlüğe ve erdeme ulaşmaları beklenmektedir. Bütün bunlardan ulaşılan bir son yargı olarak şunu ifade edebiliriz: Erdem için ve erdem içinde olduktan sonra sevmek güzeldir.

## Kaynakça

- Arslan, Ahmet; *İlkçağ Felsefe Tarihi Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006.
- Boyarın, Daniel; "What Do We Talk About When We Talk About Platonic Love?", *Toward A Theology Of Eros – Transfiguring Passion At The Limits Of Discipline*, Ed. Virginia Burrus And Catherine Keller, Fordham University Press, New York 2006, 3-22.

- Burnet, John; *Greek Philosophy – Part I: Thales To Plato*, Macmillan And Co., Limited St. Martin's Street, London 1928.
- Cevizci, Ahmet; *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2000.
- Foucault, Michel; *The Use Of Pleasure – Volume 2 Of The History Of Sexuality*, Translated From The French By. Robert Hurley, Vintage Books, A Division Of Random House, Inc., New York 1990.
- Gilson, Etienne; *Ortaçağ Felsefesinin Ruhu*, Çev. Şamil Öçal, Açılımkitap, İstanbul 2003.
- Held, Dirk T. D.; “*Eros, Beauty, And The Divine In Plato*”, New England Classical Journal, Sayı: 36.3 (August), Yıl: 2009, 155-167.
- Kranz, Walter; *Antik Felsefe*, Çev. Suad Y. Baydur, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1994.
- Lloyd, David R; “*Symmetry And Beauty In Plato*”, Symmetry, Yıl: 2010, Sayı: 2, 455-465.
- Ludwid, Paul W.; *Eros And Polis – Desire And Community In Greek Political Theory*, Cambridge University Press, New York 2002.
- Platon; *Devlet*, Çev. Hüseyin Demirhan, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2002.
- Platon; *Lysis Yahut Dostluk*, Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2001.
- Platon; *Symposion (Şölen)*, Çev. Cenap Karakaya, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2000.
- Platon; *Phaidros*, Çev. Hamdi Akverdi, Maarif Matbaası, İstanbul 1943.
- Platon; *Timaios*, Çev. Erol Güney – Lütfi Ay, Sosyal Yayınlar, İstanbul 2001.